

Uw contactpersoon

M.L.M. Mevissen
BEL/IOT

Telefoonnummer +31235143448
mevissenm@noord-holland.nl

**Versterking Markermeerdijken
Onderbouwing provinciale voorkeur voor het opnemen van een
oeverdijk bij Scharwoude in het Ontwerpprojectplan Waterwet**

17 juli 2017

1|6

Deze notitie start met een toelichting op de taken van provincie, HHNK en de alliantie Markermeerdijken bij de dijkversterking. Daarna volgt de argumentatie van GS Noord-Holland voor het ondersteunen van het opnemen van een oeverdijk in het Ontwerp Projectplan Waterwet (OPPW) ter hoogte van Scharwoude, zoals de alliantie voorstelt. Ook wordt aandacht besteed aan nieuwe inzichten, die meegewogen zijn. Tenslotte volgt een korte beschrijving van het vervolg.

Toelichting

Scharwoude is een lintdorp in het Noord-Hollandse West-Friesland, dat aan de oostzijde loodrecht op de Markermeerdijk stuit. De dijk ter plekke is onderdeel van de Westfriese Omringdijk (WFO). Zowel de WFO als de rest van de Markermeerdijken zijn provinciaal monument op basis van de Monumentenverordening Noord-Holland en de daarbij behorende beschrijving. In het OPPW voor de versterking van de Markermeerdijken is door de alliantie gekozen voor een oeverdijk op deze locatie. Hierdoor blijft het provinciaal monument onaangetast.

De provincie legt als bevoegd gezag het OPPW ter visie en heeft tot taak het definitieve Projectplan Waterwet (PPW) goed te keuren na de tervisielegging en vaststelling door het algemeen bestuur van het hoogheemraadschap. Bij de goedkeuring toetst de provincie het PPW aan het provinciaal beleid en de provinciale verordeningen. De provincie verleent ook de vergunningen voor natuur en de provinciale omgevingsvergunning. De toets op vergunbaarheid in het kader van de Monumentenverordening Noord-Holland wordt opgenomen in de provinciale omgevingsvergunning. Eerst worden de ontwerpvergunningen samen met het OPPW en het MER ter visie gelegd voor inspraak daarna worden de definitieve provinciale vergunningen opgesteld.

Om een soepele procedure te garanderen, is de provincie ambtelijk vanaf 2015 betrokken bij de voorbereiding van het opstellen van het OPPW door de alliantie. De verantwoordelijkheid voor alle planproducten en vergunningaanvragen ligt bij Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK). Het OPPW en de vergunningaanvragen worden opgesteld door de alliantie Markermeerdijken, een samenwerkingsverband (sinds december 2015) tussen een consortium van aannemers onder leiding van Boskalis en HHNK.

Bewoners tegen de oeverdijk

Tijdens de voorbereiding van het plan heeft HHNK al in 2013¹ een oeverdijk opgenomen voor module 2 bij Hoorn en module 3, Grote Waal en de Hulk. Het oostelijk deel van het lintdorp Scharwoude raakt de dijk direct ten zuiden van het gemaal Scharwoude, in module 3.

Aanvankelijk was er geen sprake van weerstand bij de bewoners tegen deze keuze. Pas nadat de alliantie in 2016 met bewoners gedeeld heeft wat de omvang van de oeverdijk zou worden, zijn bewoners in opstand gekomen.

De kern van de weerstand is dat de oeverdijk en strekdammen bij het gemaal Scharwoude zo breed en hoog zijn dat het contact met het Markermeer geheel verloren gaat. Het Markermeer schuift ongeveer 200 meter op. Het zicht op de Hoornse Hop en Hoorn verdwijnt door de hoogte van de strekdammen, de functie van voorland en Markermeer als 'dorpsplein' en zwembad voor het dorp gaan verloren. Daarnaast geven bewoners aan dat met een buitenwaartse asverschuiving (een alternatief in het MER) het monument maar minimaal aangetast wordt, omdat het oudste deel van de dijk onder de weg ligt en de aantasting zich zou beperken tot afgraving van de kruin van de dijk. Ook is naar hun mening de oeverdijk een grotere aantasting van het monument, omdat de huidige dijk na aanleg van de oeverdijk zijn waterkerende functie zou verliezen.

Tenslotte hebben de bewoners een alternatief plan gepresenteerd, waarin zij voorstellen de oeverdijk te beperken tot modules 2 bij Hoorn en in module 3 eerder aan te sluiten op de voorlanden, en deze vervolgens te versterken, mogelijk in combinatie met beperkt versterken van de huidige dijk, waardoor een oeverdijk of buitenwaartse asverplaatsing niet meer nodig zou zijn.

Deze bezwaren hebben de heren Kraal en Bolluijt zowel tijdens een werkbezoek op 15 juni aan de gedeputeerden Loggen en Van der Hoek toegelicht als eerder aan ambtenaren van de provincie en medewerkers van de alliantie Markermeerdijken. De gedeputeerden hebben toen

¹ Concept Voorkeursalternatief (VKA) februari 2013 en Voorontwerp Projectplan (VOPP) 2014

toegezegd nog een keer goed gaan kijken naar de situatie nu en de plannen die er liggen, in relatie tot onze verantwoordelijkheid om het monument dat de dijk van Hoorn tot aan Amsterdam is, zo veel mogelijk te behouden.

Op 10 juli hebben de gedeputeerden aan de heren Kraal en Bolluijt per mail laten weten achter de keuze van de alliantie voor het opnemen van een oeverdijk in het OPPW te blijven staan en onderbouwing hiervoor in de week van 17 juli na te sturen. Daartoe dient het onderstaande.

De argumentatie

In onderstaande argumentatie wordt niet ingegaan op het alternatieve plan van de bewoners. De provincie kan niet beoordelen of het alternatief een veilige dijk oplevert, en dat past ook niet binnen onze taak als bevoegd gezag.

Het plan is op 10 juli 2017 per e-mail gestuurd aan het Dagelijks Bestuur van HHNK, waar de beantwoording van de vraag om extra onderzoek ook thuishoort.

De provincie toetst het definitieve PPW (onder andere) op cultuurhistorie, landschap en natuur. En dat levert op deze locatie een voorkeur voor een oeverdijk op. Waarom?

a. Cultuurhistorie

De dijk is beschermd monument op basis van de Monumentenverordening Noord-Holland en de redengevende beschrijving van het monument.

Alleen wanneer er sprake is van een zwaarwegend maatschappelijk belang en er geen alternatief voorhanden is, kan aantasting gelegitimeerd worden.

Waterveiligheid is natuurlijk een groot maatschappelijk belang.

De vraag is of er naast de oeverdijk een alternatief is, waarmee het monument ook niet aangetast wordt.

De heren Bolluijt en Kraal hebben betoogd dat het oudste deel van de dijk onder de weg (de binnenberm) ligt. Ambtelijk is geconstateerd dat dat inderdaad het geval is. Dit betekent dat een buitenwaartse asverschuiving zich zou beperken tot het vergraven van de kruin. Daarmee wordt deze versterkingsvariant vanuit dit oogpunt mogelijk wel vergunbaar. Maar: dan moet op basis van de regelgeving getoetst worden of er een alternatief voorhanden is, waarbij het monument niet aangetast wordt en dat 'proportioneel' is.

De oeverdijk is een middel om invulling te geven aan de waterveiligheidsopgave zonder het provinciaal monument, dat hier bestaat uit dijk én voorlanden, aan te hoeven tasten.

De oeverdijk is daarnaast een betaalbaar alternatief dat voldoet aan de subsidievoorwaarde van het rijk (sober, robuust, doelmatig).

De oeverdijk is daarmee een proportioneel alternatief en verdient daarom de voorkeur uit oogpunt van regelgeving (verordening en beleidsstukken).

Op andere delen van de dijk, bijvoorbeeld bij de Polder de Zeevang, is om verschillende redenen géén alternatief voorhanden om te voldoen aan het zwaarwegend maatschappelijk belang van de waterveiligheid. Daarom moeten we daar, uit oogpunt van regelgeving, instemmen met transformatie of zelfs vergraving van het dijklichaam.

Het potentieel effect van een ingreep op het monument wordt zwaar gewogen, omdat hier dus sprake is van regelgeving. Dit neemt echter niet weg dat de provincie ook op beleid toetst, met name voor landschap.

b. Landschap²

Op 24 juni 2014 heeft het College van Gedeputeerde Staten het Kader Ruimtelijke Kwaliteit (KRK) vastgesteld. Dit document is opgesteld door de provincie, het hoogheemraadschap en het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogrammabureau (RWS). Het KRK sluit goed aan bij het speerpunt ruimtelijke kwaliteit uit de provinciale structuurvisie en is een belangrijk document voor GS bij het beoordelen van het door GS goed te keuren PPW.

Ruimtelijke kwaliteit is daarnaast een belangrijk aspect bij de beoordeling van het MER door de Commissie voor de milieueffectrapportage (zie ook onder c).

Het KRK beschouwt de ruimtelijke waarden in het gebied langs de Markermeerdijken vanuit verschillende invalshoeken zoals cultuurhistorie, archeologie, natuur en recreatie, en geeft daarmee een integrale visie op het landschap in relatie tot de dijkversterking. In het KRK worden langs het dijktraject grotere samenhangende eenheden gedefinieerd.

De modules 2 en 3 behoren tot de consistente eenheid Hoornse Hop, cultuur en stad. De oplossing die in het KRK aanbevolen wordt, is de oeverdijk. Reden hiervoor is dat het dijklichaam van de Westfriese Omringdijk (WFO) hierdoor gespaard wordt en er ruimte geschapen wordt voor het toevoegen van stedelijke en recreatieve functies bij Hoorn, naast natuur bij de Hulk en ruimte voor

² Het toetsingskader voor landschap wordt gevormd door de Structuurvisie Noord-Holland 2040, de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) (aardkundig waardevolle gebieden), de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie (2010) met de Informatiekaart Landschap en Cultuurhistorie (2011), het Beeldkwaliteitsplan Westfriese Omringdijk (2009). In het Kader Ruimtelijke Kwaliteit zijn deze beleidslijnen voor landschap samengebracht.

extensieve recreatie in het zuidelijk deel van module 3, waar Scharwoude gelegen is.

In het provinciale beleid staat ook 'behoud van de openheid' als een van de kenmerken van het karakteristieke landschap. De vraag is of de oeverdijk deze openheid aantast. Dit is sterk afhankelijk van de hoogte van de oeverdijk, de strekdammen en de beplanting.

Wanneer de oeverdijk minimaal boven de waterlijn uitkomt en de beplanting laag blijft, verandert weliswaar het karakter van het gebied, maar het blijft open. Vanaf de kruin van de huidige Markermeerdijk blijft het zicht op het water en op Hoorn behouden. De WFO wordt in het provinciaal beleid ook genoemd als hoofdstructuur om West-Friesland heen. Deze landschappelijke structuur moet zoveel mogelijk behouden worden.

Vanuit landschappelijk oogpunt vormt de oeverdijk, tenslotte, een aaneengesloten geheel van Hoorn tot aan de Bedijkte Waal. Er wordt een nieuw hoofdstuk toegevoegd aan de Hollandse traditie van het creëren van nieuw landschap. Immers, de strijd tegen het water bepaalt sinds mensenheugenis de verschijningsvorm van het landschap. Dat is ook nu het geval. De oeverdijk is een nieuwe manier van het garanderen van waterveiligheid, multifunctioneel en toekomstbestendig.

c. Natuur en recreatie

Ten noorden van het gemaal biedt de oeverdijk kansen voor het versterken van de natuurfunctie. Hiermee wordt de waterkwaliteit en de visstand in het Markermeer verbeterd en kan ook aan de compensatieverplichting ten gevolge van de dijkversterking voldaan worden.

Ter hoogte van Scharwoude, ten zuiden van het gemaal, heeft de oeverdijk geen extra natuurdoelstelling. Dit betekent dat de oeverdijk met name een veiligheidsfunctie heeft, en een extensieve recreatieve functie. Een fiets/wanderverbinding en een strandje (terugbrengen wat er nu is) worden op de oeverdijk aangelegd.

d. Commissie voor de m.e.r

Op 3 juli jl. heeft de commissie voor de milieu effect rapportage een tussentijds advies uitgebracht over het MER voor de dijkversterking. In dit advies spreekt de commissie haar waardering uit voor het Kader Ruimtelijke Kwaliteit en geeft zij aan dat het KRK voor een aantal dijktrajecten onvoldoende doorwerking gehad heeft in de ontwikkelde alternatieven. Voor de modules 2 en 3 is dit nu juist wel gebeurd. Daarmee steunt de commissie de keuze voor de oeverdijk.

Ten slotte

Wij hebben geprobeerd om binnen de bestaande kaders van regelgeving en beleid tegemoet te komen aan uw bezwaren. Maar, dat is niet mogelijk gebleken op basis van een integrale afweging waartoe wij als bevoegd gezag voor de dijkversterking verplicht zijn.

Dat neemt niet weg dat wij de weerstand wel begrijpen. De oeverdijk is immers niet alleen een waardevolle toevoeging aan het oer-Hollandse landschap, maar hij is ook een inbreuk op de beleving van het huidige samenspel van dorp, dijk, voorland en open water van het Markermeer. Daar kan de provincie op dit moment niets aan veranderen.

De alliantie heeft toegezegd samen met bewoners te bezien (in de fase tussen OPPW en definitief PPW) in hoeverre door materiaalgebruik de omvang van strekdammen en oeverdijk beperkt/kleiner kan worden. Daarnaast wordt onderzocht hoe, door inrichtingsmaatregelen, het contact met het (verder weg gelegen) water vorm gegeven kan worden.

Mochten hiermee de bezwaren niet weggenomen zijn, dan kunnen natuurlijk zienswijzen ingediend worden op het OPPW dat naar verwachting eind 2017 ter visie gelegd wordt.